

Drottningkärs kastell bevarar än i dag sitt kärva 1600-talsutseende bakom låga jordvallar.

Dahlberghs sköna «SiööCastel»

Efter en första varsam renovering kommer förhoppningsvis kastellet att locka många turister att ge sig ut till Aspö för att se en av den store fortifikatören Erik Dahlberghs imponerande anläggningar i granit och gråsten. Han avgav själv omdömet att «näpeligen något skönare SiööCastel finnas uti hela Europa».

Drottningkärs kastell och Kungsholmens fort började byggas på 1680-talet som sjöfästningar till den då nygrundade staden Karlskrona dit den kungliga örlogsflottan förlagts.

Soldater från södra Sverige byggde fortet med sten från Blekinge och bastionerna döptes efter svenska drottningar för att ge dem en kvinnligt ilsken prägel: «Maria», «Hedvig», «Ulrica» och «Christina».

En mängd försvarsverk anlades både till sjöss och på land för att skydda och befästa stormaktstidens mäkti-

Drottningkärs kastell är en unik miljö. Här finns ett orört 1600-tal bevarat och innanför fem meter tjocka stenmurar löper fästningens kanondäck som batteridäcken på ett linjeskepp. Den sagolika miljön rustas nu av Fastighetsverket för att bevaras åt eftervärlden.

gaste östersjönation. Anläggningarna kom dock aldrig till användning, men byggdes om och rustades ända fram till mitten av 1800-talet. Huvudförsvaret flyttades tidigt till Kungsholmens fort på Bäckholmen, på andra sidan inloppet till Karlskrona. Det har moderniserats under tidernas lopp.

Drottningkärs kastell togs - i det närmaste orört av tidens tand - ur bruk

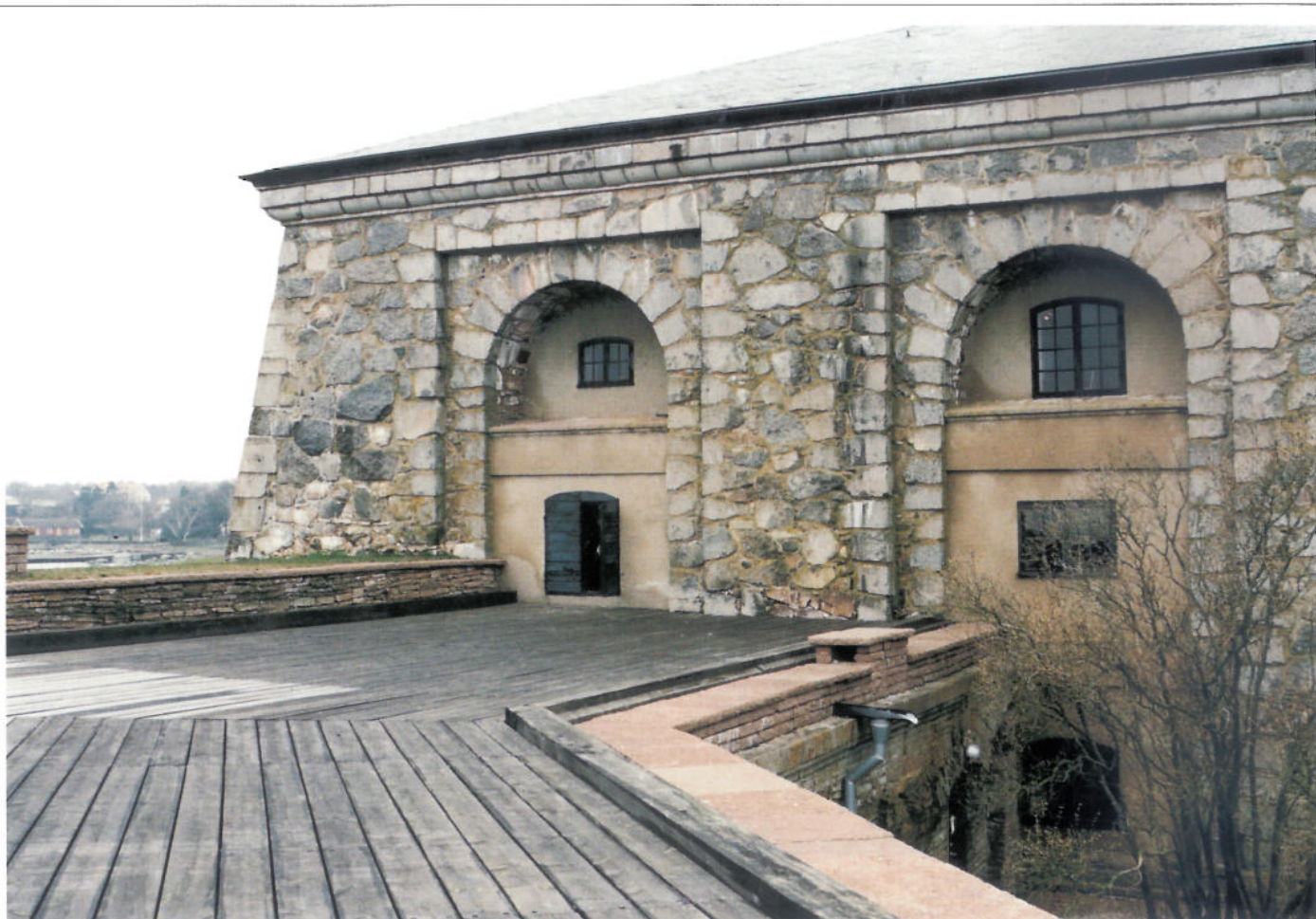
på 1870-talet. Sedan dess har det stått i stort sett oanvänt, förutom att viss kaféerörelse drivits där under senare år.

Sedan 1993 har arbetet med att se till att anläggningen inte förfaller skett i Fastighetsverkets regi. Huvudvallen har försetts med ett plankdäck - en kanonbäddning - som döljer ett plåttak och därunder i sin tur 1600-talets isoleering av blålera. Vitsen var att skydda logementen som finns i vallarna från väta. Samtidigt passade man på att återställa vallarnas ventilationskanaler och rökgångar. En besökstolett har också inrättats i huvudvallen.

Nio kanoner

I vår kommer nio kanoner att placeras på plankdäcket. Rödmålade eklavetter under kanonerna kommer att ge miljön ytterligare militär prägel.

Arkitekt Jan Cassel har under drygt 15 år arbetat av och till med Drottning-

Huvudvallen har försetts med ett plankdäck - en kanonbäddning - där kanoner på rödmålade eklavetter kommer att placeras till sommaren.

skärs kastell. År 1984 utarbetades en vårdplan på Fortifikationsförvaltningens begäran. Den har nu utmynnat i en idéskiss till upprustning och ett levandegörande av kastellet. Kravet på autenticitet har varit avgörande för ingreppens omfattning. Byggnaden ska ge ett kärvt militärt intryck och tjäna som ett genuint bevis på 1600-talets bombsäkra byggnader av svenskt märke.

- Vi ersatte ett rötat plankgolv i det norra krutmagasinet, drog in elektricitet i golvet för belysning och hängde upp rustika lampetter, säger Jan Cassel. Dessutom har vi återupptagit två fönster och en port mot borggården.

En ventilationsanläggning för tillskottsvärme under golvet i krutmagasinet ser till att temperaturen är jämn. De fem och en halv meter tjocka väggarna höll tidigare en konstant värme på en bit över nollstrecket året om. Befintliga kanaler i murar och valv har använts för till- och frånluft.

- Med vetskap om hur sådana här anläggningar sett ut genom historien

kunde vi lista ut hur kanalerna gick, säger Jan Cassel.

Det södra krutmagasinet ska också renoveras varsamt. Brädgolv och brädfodrade väggar kommer att återställas i 1800-talsskick. Och båda krutmagasinens dörrar, klädda med kohud, ska behållas intakta med sina gnistfria kopparnitlar och bronsbeslag.

Välbevarad stomme

- Vi tyckte att vi skulle utrymma den moderna verksamheten från donjonens - huvudbyggnadens - övre plan. Tidigare användes den övre batterivåningen som servering. Den har vi valt att flytta ned i det norra krutmagasinet samt till den kommandantsbyggnad som finns på gården.

Kommandantshusets stomme visade sig vid senare efterforskningar vara relativt välbevarad och överensstämmer i stort med en inventering som gjordes 1794. Bevarade dekorationsmålningar på den fasta inredningen återstår att granska närmare.

Den övre batterivåningen i donjonens, tre trappor upp, ger intryck av att man befinner sig på en båt, på ett motsvarande långt batteridäck med tjocka slitna eklank. Men här är väggarna närmare fem meter tjocka, av gråsten, och det bombsäkra takvalvet av granit och kalksten är tre meter tjockt.

Rent tekniskt har man saltsanerat väggarna med borste och dammsugare, men fortfarande tittar stora 'salt-skägg' fram ur fogarna. Takvalven är tvättade med såpvatten.

Den omgivande Östersjön bidrar till att kalkfogarna tar stryk. Mycket kalk har gått åt under åren för att foga stenmassorna samman. Ölandskalk har varit vanligt. Därför har Fastighetsverket byggt en kalkugn vid Borgholms slott på Öland; i första hand för att förse Borgholms slottsruin med kalk för omfogning, men också för att leverera till andra fästningar.

Det finns många arkitektoniska element på Drottningsskärs. Anläggningen skulle ge intryck av styrka och tjäna

Ett nypupptaget fönster i norra krutmagasinet. Brädgolvet är nylagt och varm luft förs in i rummet från ett enkelt värmeaggregat via springan längs väggen.

Kommandanthusets utseende i dag överensstämmer väl med en inventering från 1794. I huset finns även bevarade dekorationsmålningar på den fasta inredningen.

som ett element i den psykologiska krigsföringen. Den eleganta och komplicerade gesimsen av huggen granit på borggårdens insida imponerar, liksom ytterväggarnas vinkel på cirka 80 grader och de vackra pilastrarna på borggårdsfasaden.

– Men för att förstå anläggningen måste även utanverket ses över, säger Jan Cassel. Vallgravarna och sundet måste muddras och bron mellan donjonen (huvudbyggnaden) och raveli-

nen (utanverket) återuppföras. Vid en muddring kan man kanske hitta rester av den ursprungliga brokonstruktionen som kan jämföras med ritningar i Krigsarkivet.

Ingen total ekonomisk kalkyl har gjorts avseende Drottningkärs renovering. Fastighetsverkets förvaltare Nils-Eric Pålsson säger att pengar beviljas år från år men att några löpande anslag inte finns för renovering av gamla fästningar.

– De totala kostnaderna för renoveringsarbetet på Drottningkärs kan nog uppskattas till 25 miljoner kronor, säger han, och nämner att entreprenadkostnaderna för norra krutmagasinet har uppgått till 1,39 miljoner kronor.

Nils-Eric Pålsson säger att allt förarbete är gjort för att kunna göra Drottningkärs till ett besöksmål för allmänheten. Kontakter med kommunen om olika tekniska och administrativa förutsättningar är gjorda.

– Men ännu återstår att sluta avtal med caféinnehavare samt ordna den informativa delen av verksamheten, den som ska levandegöra Drottningkärs. ■

Marie Louise Andersén

